

Trøndersk stolthet klar til
fest

Hva passer vel bedre enn feiringen av et prinsessebryllup i Stiftsgården i Trondheim? Den staselige trebygningen er som skapt for kongelig fest med gallakjoler og ordensbånd.

TEKST: HANNE RØVIG BAUER FOTO: JIRI HAVRAN OG SCANPIX

Eksteriør: Stiftsgården er et av Nordens største trehus, ca. 58 meter langt, 10 meter høyt og 13 meter bredt. Totalt er det mer enn 100 rom i den imponerende bygningen.

Helt siden kroningen av Karl XIV Johan i 1818, har Stiftsgården i Trondheim vært ramme rundt viktige kongelige begivenheter i Norge. Og i mai skjer det igjen: Prinsesse Märtha feirer sitt bryllup med Ari Behn i den tradisjonsrike bygningen.

Regiondirektør for Statsbygg Midt-Norge, Kjetil Lehn, hadde aldri drømt om å få oppleve et kongelig bryllup lagt til Trondheim og Stiftsgården.

– Men jeg vil jo si at det er morsomt at gården tas i bruk. Det gjør det ekstra artig å holde den i stand. Et arrangement som dette er kjempemessig for oss i Statsbygg, sier Lehn.

ET LANDEMERKE Sist gang Stiftsgårdens sentrum for et liknende arrangement var i 1997. Da tok Kongen og Dronningen med seg representanter fra alle de europeiske kongehusene til Trondheim for å feire sine 60-års-dager.

«Stiftsgården er blitt en historiebok, der de ulike generasjonene og monarkene har tilført bygningen nye kapitler.»

– At kongehuset velger å feire en familiebegivenhet her igjen, tar vi som et stort kompliment. Det må jo bety at vi har gjort en bra jobb, mener regiondirektøren.

Stiftsgården er et landemerke i Trondheim, og et levende bevis på borgerskapets sterke stilling i byen på slutten av 1700-tallet. Huset har mer enn hundre rom, og ble oppført av geheimrådinne Cecilie Christine Schøller mellom 1774 og 1778. Omregnet til dagens valuta brukte den fornemme fruen hele 78 millioner kroner på å bygge gården.

Til tross for det imponerende byggverket, valgte fru Schøller å forlate Trondheim til fordel for hovedstaden København i 1783. I 1800 solgte arvingene hennes bygningen til staten, som lot stiftamtmanden bo der helt fram til gården ble offisiell kongebolig i 1906. I dag er bygningen delt i to: Museet er åpent for publikum, mens kongeboligen bare benyttes av kongefamilien.

GULLBARRER I KJELLEREN – Dessverre vet man altfor lite om Stiftsgårdens eldste historie. Blant annet er arkitekten bak bygningen ukjent. Men én ting er i alle fall klart; fru Schøller bygget Stiftsgården for å imponere fiffen i Trondheim, sier Eystein Andersen. Han er guideleder i Stiftsgården og ansatt ved Nordenfjellske Kunsthøgskolemuseet.

Selv om mye av den eldste historien til bygningen er gått tapt, har Andersen og hans kolleger mer enn nok å fortelle besøkende i Stiftsgården.

Tre på Stortinget om Stiftsgården

Har politikerne på Sør-Trøndelags-benken besøkt Stiftsgården?

Og har de tenkt å få med seg bryllupsfeiringen i mai? Vi spurte tre av dem.

OLAT. LÅNKE, KRF

– Jeg har aldri besøkt Stiftsgården, bare gått forbi i alle år. Dessverre har jeg heller ikke benyttet muligheten når den har vært åpen for publikum.

– For meg personlig er Stiftsgården først og fremst et stykke verdifull byarkitektur; et arkitektonisk klenodium som i større grad burde ha påvirket omkringliggende bebyggelse.

– Det spesielle med Stiftsgården er at den er både vakker og verdifull. Som kongelig residens i Trondheim er Stiftsgården sentrum for viktige nasjonale begivenheter. Derfor er det dumt at bygningen til daglig bringer en så sentral bydel som Munkegaten til taushet fordi den virker avstengt, mørklagt og mystisk det meste av tiden.

– Jeg kommer til å være i Trondheim under bryllupet i mai.

TROND GISKE, AP

– Selvfølgelig er vi som kommer fra Trondheim stolte av å ha Nordens største trebygning midt i sentrum. Den er jo utrolig flott.

– Jeg har vært inne i Stiftsgården én gang, men det er mange år siden. Det var da jeg var der på omvisning med klassen på barneskolen.

Etterpå har jeg naturlig nok gått forbi en million ganger.

– Jeg regner med at jeg skal være i Trondheim under bryllupet. Det kommer til å bli en stor festdag for alle i byen. Jeg for si som Marvin Wiseth: Märtha feiret 30-års-dagen sin i Bergen; nå ønsker hun vel stigning i programmet!

MICHAEL MOMYR, H

– Jeg har besøkt Stiftsgården én gang. Det var sommeren 1976 da jeg var elev ved Befalsskolen for Infanteriet i Trøndelag. Vi skulle stå vakt i

forbindelse med at Kong Olav var på besøk på Fiskerimessen på Nidarø.

Samtidig var vi så heldig å få en omvisning i Stiftsgården. Jeg husker spesielt at Kongen stoppet opp og snakket med oss som sto på vakt en gang han var på vei inn i bygningen. Det var en stor opplevelse som jeg ser tilbake på med glede.

– Stiftsgården er Norges største trebygning, den er vakker og har en meget sentral rolle i å skape midtbyens atmosfære.

– Jeg vil helt sikkert besøke Trondheim i forbindelse med bryllupet i mai.

– En kuriositet er at Norges Bank faktisk brukte kjelleren i Stiftsgården som hvelv i en periode på 1800-tallet. Norges Bank ble nemlig vedtatt lagt til Trondheim i 1816 uten at staten hadde noen egnet bygning i byen. Derfor lå rikets beholdning av gullbarrer i kjelleren hos stiftamtmanden noen år, ler guidelederen.

Selv om stiftamtmanden bodde i Stiftsgården mellom 1800 og 1906, dannet huset rammen omkring kroningsfestligheter både i 1818, 1860 og 1873. Stiftamtmanden måtte finne seg i å forlate huset når de kongelige satte kursen mot Trondheim.

PÅ TV I PÅSKEN

I hele Stiftsgårdens historie har kroninger og signinger vært ensbetydende med istandsetting av bygningen. Slik er Stiftsgården blitt en historiebok, der de ulike generasjonene og monarkene har tilført bygningen nye kapitler. De siste omfattende arbeidene ble avsluttet til Trondheims 1000-års-feiring i 1997.

Mellom 1991 og 1997 ble det gjennomført flere utviklingsprosjekter i Stiftsgården i samarbeid mellom Statsbygg, Riksantikvaren og Slottet. Prosjektene har spent fra oppussing av vaktmesterbolig og garderobes, til oppgradering av gjestesuiter og kongelige stuer og soveværelser.

Kroningssalen: I ballsalen står kong Oscar II's eiketrone fra kroningen i 1873. Portrettene på veggen viser kong Haakon VII og kong Carl Johan. Rommet ble helrestaurert i 1996/1997.

I spisesalen kan gjestene se utover veggmalerier av Roma, London og Venezia. Maleren J. C. C. Michaelsen står bak bildene som illustrerer den internasjonale orienteringen til borgerskapet i Trondheim på slutten av 1700-tallet.

– Noe er også gjort etter 1997, f.eks. er kjøkkenet totalrenovert, men arbeidene har vært langt mindre omfattende den siste tiden, sier Kjetil Lehn.

1. påskedag kan hele folket se resultatet av oppussingen i et eget program om Stiftsgården i serien «Herskkelig» på NRK1. Toppen Bech avsluttet nylig sine opptak i Trondheim. Regiondirektøren gleder seg til programmet og røper at det også blir en reprise i løpet av bryllupshelgen i mai.

ENGASJERT DRONNING Fra Slottets side er det ikke bare administrasjonen som har vært involvert i arbeidet med Stiftsgården. Regiondirektør Lehn kan fortelle at Dronningen har enorme kunnskaper og stor personlig interesse for eiendommen.

– Vi føler oss privilegerte som får slik direkte kontakt med kongefamilien. Jeg tror ikke det kunne skjedd i noe annet land i verden, mener Lehn.

Interiørarkitekt Marit Aune fra Arkitektene i Fattighuset har vært leid inn som fagkonsulent av Statsbygg i forbindelse med arbeidet i Stiftsgården. Hun er også svært glad for Dronningens glødende engasjement:

– Hun har deltatt i arbeidet med liv og lyst, og det synes jeg er kjempefint. Jeg har aldri opplevd maken til engasjert byggherre noen gang, sier Aune.

Da prosessen med å sette i stand Stiftsgården satte i gang på begynnelsen av 90-tallet, var det gjort lite med eiendommen siden kong Olav V overtok tronen på 50-tallet.

– Ombyggingen i 50-årene var svært omfattende. Vi hadde neppe fått tillatelse til noe liknende i dag. Riksantikvaren ville helt sikkert protestert, mener Marit Aune.

– Etter krigen ble mye av det opprinnelige interiøret fjernet og erstattet med moderne skandinavisk design. De siste årene har vi arbeidet med å få tilbake det opprinnelige preget, sier hun.

MYE GJENSTÅR ENNÅ I dag er Stiftsgården fredet, og Statsbygg kan ikke gjøre endringer uten at Riksantikvaren er konsultert.

– Samarbeidet med Riksantikvaren er godt, men på sikt håper jeg vi kan opparbeide et tillitsforhold som gjør at vi kan opptre mer selvstendig. Etter en tid får vi jo en føling med hva Riksantikvaren mener, sier Kjetil Lehn.

For samarbeidet er ikke over ennå. Selv om mye allerede er gjort i Stiftsgården, er det fremdeles mye som gjenstår. I forvaltningsplanen som er utarbeidet for eiendommen, er det lagt planer om ytterligere oppgradering og restaurering fram til den neste store begivenheten i Trondheim: Kroningsjubileet i 2006.

Før den tid er det mulig for alle interessert å se Stiftsgården fra innsiden. Om sommeren blir det arrangert guidede turer i huset hver time. I fjor hadde museet omlag 10 000 besøkende. Antallet blir neppe mindre etter feiring av det kongelige bryllupet i mai. Guidene fra Nordenfjellske Kunstindustrimuseum er klare for storinnrykk.

–Vi tar imot dem som kommer, og er glade for at folk er interessert i å besøke Stiftsgården, forteller Eystein Andersen. ■

Stiftsgården

FAKTA

- Trolig Nordens største trepalé. Inneholder mer enn 100 rom.
- Regnes som et hovedverk i norsk arkitektur, men arkitektens navn er ikke kjent.
- Oppført av geheimrådinne Cecilie Christine Schøller 1744–1778.
- Har fått sitt navn etter stiftamtmanden som holdt til i gården etter statens overtakelse i 1800.
- Utgangspunkt for kortesje i forbindelse med alle kronings- og signingsseremonier fra 1818 til i dag.
- Kongens offisielle residens i Trondheim siden kroningen av kong Haakon VII og dronning Maud i 1906.
- Pusset opp ved flere anledninger, blant annet til signingen av kong Olav V i 1958 og kong Harald V og dronning Sonja i 1991.
- Statsbygg har ivaretatt eieransvaret siden 1962.
- Den offisielle delen, museet, er åpen for publikum. Dette gjelder ikke kongeleiligheten.
- Omvisninger for publikum hver dag fra 1. juni til 20. august i regi av Nordenfjellske Kunstindustrimuseum.